

3. Савенко С. Генезис конкурсно-фестивального движенья в хоровом жанре: формирование традиционных моделей. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОНМА ім. А. В. Нежданової*. Одеса: Астропринт, 2014. Вип. 19. С. 452-461.

Юлія Іванова

ДИТЯЧИЙ ХОР У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ПТУШКІНА

Володимир Птушкін - самобутній лідер харківської композиторської школи. Його творчість та життєве кредо сповнені невідомого і такого жаданого нині оптимізму. Різноманітна тематична та жанрова палітра хорової музики композитора відображає розмаїття його художніх інтересів та відкритість духу часу. Багаторічна співпраця композитора з дитячими хорами, а останніми роками з хоровими колективами музичних шкіл Харкова, призвела до появи великої кількості хорових творів. Постійне спілкування з дітьми різного віку, від дошкільнят до підлітків, допомогло композитору знайти свій індивідуальний стиль письма у різноманітних жанрах (від хорової мініатюри до кантати). Рельєфність музичних образів, щирість вислову, яскравість творчої фантазії принесли творам В. Птушкіна заслужену популярність.

Театральність - відмітна риса творчості В. Птушкіна. Вона позначається лаконічністю, конкретністю, простотою форм. І саме ці якості стилю композитора надали йому можливості звернутися до дитячої музики.

Відомі широкому загалу його музичні твори: «Дива дивні» (1986), дитячі мюзикли – «Солдат і Настінька» (1980), «Ну-мо, Гулівер» (1982), «Пригоди Бартеші» (1983), «Дерев'яний король» (1993) та ін.

У творчості композитора для дитячого хору можливо окреслити два періоди: перший (90-ті роки ХХ ст.), пов'язаний із звертанням до хорових мініатюр та пісень та другий (з 1991 по 2001 р.), який тяжіє до поглиблення образного змісту творів та опанування крупних форм у хоровій творчості.

Перші зразки суто хорової музики з'являються у 80-ті роки ХХ ст. Наприклад «Під музику вітра», «Кіт на млині», «Дивовижний слон», «Нова

казка»», «Добрі сни» та інші. Твори вражають своєю емоційністю, артистизмом, імітуванням живої людської мови. Серед дитячих пісень вирізняється цикл «В моей Вообразилии» на тексти сучасних поетів (1986-1987 рр.).

Композитор майже не звертається до пісенного жанру, а використовує жанр хорової мініатюри, який дозволяє приблизити твір до простого спілкування, до живої людської мови. Автор прагне до ясності виразу, разом з тим він використовує досить складні експресивні прийоми, підпорядковуючи їх драматургічній логіці цілого. Це виявляється і в незвичності мелодичних зворотів, і у послідовності акордів гармонії, і в яскравості тембрових рішень. Однією з відмітних рис творчого методу композитора є тяжіння до контрастності, яке виявляється навіть у простих хорових мініатюрах, яке пов'язане з прагненням динамізувати музичну тканину твору. В. Птушкін майстерно володіє фортепіано, тому фортепіанний супровід його творів завжди насичений складними технічними зворотами, що характерні для оркестрового мислення. При цьому у хоровій партитурі спостерігається простота, яка так необхідна маленьким виконавцям.

Кантата «Весняні пасторалі» стає знаковою у творчості композитора, бо саме з неї починається II етап творчості композитора, тяжіння до підняття проблем філософії та духовності. Робота над кантатою «Весняні пасторалі» (виникла під впливом епох Ренесансу та Бароко) на тексти поетів епохи Відродження і охопила 1991–1995 рр., протягом яких було створено три редакції твору. Перша написана для дитячого хору, тенора (або сопрано), квартету труб, органу та ударних (1991). Друга – для дитячого хору, квартету труб та симфонічного оркестру (1993). Третя - перероблена для мішаного хору, сопрано та симфонічного оркестру (1995). Влучно характеризує цей твір А. Криченкова: «В сочинении В. Птушкина идея Возрождения, взаимодействующая с идиллией и пасторалью, способствует реализации как циклической концепции мироздания, так и идеи его размыкания в бесконечность» [3].

Наступний твір композитора - «Автограф» - хоровий вокаліз для дитячого хору та органу. Твір присвячено жінці-музі, яка спонукала композитора усе життя до нових творчих проєктів. «Автограф» викликає неоднозначне враження. З одного боку, це складний за образним змістом і вокальною технікою твір, а з другого, він написаний для дитячого хору, що накладає певні обмеження на композиторську реалізацію даного змісту. Твір не отримав широкого визнання серед виконавців саме через певні виконавські труднощі. Можливо, автор не встиг зробити нову редакцію твору для мішаного хору, що надало би йому нового життя. Твір пронизує різноманітна палітра емоцій: самотність, надія, щемлива туга, тривожне хвилювання, напруженість, натхнення, життєлюбність. Відчуття безмежності простору надає твору органний супровід, він додає музиці енергетики, що пов'язує нас з Космосом та Божественним началом.

Образи духовної кантати для дитячого хору та симфонічного оркестру «Salve regina» повертають слухачів до епохи середньовіччя. Кантата теж має дві редакції: для дитячого хору та симфонічного оркестру (1996 р.) та для мішаного хору та симфонічного оркестру (2004 р.). В. Птушкін використав текст відомої католицької молитви «Salve regina» («Небесна цариця»). Музика народжує величний, урочистий образ Богородиці, що вражає вмінням автора показати різні грані одного цілого. «Salve regina» носить у собі максимально загострені почуття, завдяки чому свідомість вибудовує ланцюгові образи, смисл яких схований у їх асоціативних взаємозв'язках. Музиці кантати притаманне мистецтво натяків, півтонів, світлотіней. В. Птушкін тонко відчув калейдоскоп асоціацій, протягуючи невидимі зв'язки між минулим та сучасним. У цій кантаті композитор виявив себе як прекрасний мелодист, всі теми кантати вирізняються особливою чуттєвістю та емоційністю. Верхівкою мелодичного обдарування композитора можна вважати V частину кантати «Et Jesum, benedictum».

Останній хоровий твір В. Птушкіна виявився досить несподіваним для багатьох слухачів та музикознавців. «Український реквієм пам'яті жертв ХХ

століття» (2001 р.) для читця, солістів, мішаного хору, дитячого хору та камерного оркестру на вірші І. Сапеляка – перший зразок цього складного і масштабного жанру в Україні, справжня велика подія в житті українців. Цей твір теж мав попередню редакцію для дитячого хору, але вона так і не отримала виконавського втілення. Сповнений символіки, підтекстів та метафор гостросучасний твір І. Сапеляка гармонічно поєднався з музичною мовою композитора. Поет та композитор тонко відчули дух часу, створили унікальний твір, сповнений жалоби, каяття, молитви та звернення до Бога.

У музиці композитора органічно поєдналися українські національні традиції з найскладнішими засобами сучасної композиторської техніки та унікальними авторськими знахідками. Музика В. Птушкіна не просто відтворила загальний традиційно-філософський зміст літературного тексту, а й поглибила та підсилила його образно-емоційне сприйняття.

Особливу роль відіграє майстерно побудована драматургія реквієму. Кожна його частина загострює, підсилює драматизм попередньої – від драматичних образів смутку та трагедії йде поступовий перехід у сферу покаяння: «Помилуй м'я, Діво. Сохрани м'я, Боже». На початку та в кінці твору лунають дзвони, які відтворюють, з одного боку, плач по загиблих жертвах, а з другого – віру, прагнення людини до високих божественних ідеалів.

Наступні роки автор працював в інших жанрах творчості, залишаючи для себе тільки роботу з дітьми у музичній школі та співпрацю з хорами ДМШ Харкова.

Таким чином, твори В. Птушкіна для дитячого хору уявляють собою автономну сферу багатогранної творчості композитора. Композитор протягом творчого шляху поступово опановує та переосмислює різноманітні музичні стилі, розширюючи коло виразних засобів, літературні першоджерела, а також музичні образи та жанри, чуйно реагуючи на запити сучасності. Створюючи нові редакції

своїх хорових опусів та по-новому осмислюючи ключові теми своєї творчості В. Птушкін розширює обрії своїх художніх пошуків.

Список використаних джерел

1. Белокур С. Музика для дітей у творчості В. М. Птушкіна та О. Б. Гнатовської. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*: Збірка статей. Х., 2006. Вип. 17. С. 36-48.
2. Бондар Є. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості : монографія. Одеса : Астропринт, 2019. 388 с.
3. Криченко А. Актуалізація ренесанського образу світу у хоровій кантаті «Весняні пасторалі» В.М.Птушкіна. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наук. ст. Вип. 44 / ХНУМ ім. І.П.Котляревського, 2015. С.208-217.
4. Іванова Ю. Хорова творчість В.Птушкіна. Соціально-педагогічні аспекти професійного навчання.зб.наук.праць. *Проблеми сучасного мистецтва і культури* К; Науковий світ, 2002. С. 25-33

Анастасія Застава

«РЕКВІЄМ» Б. ВІВАНКОСА

В КОНТЕКСТІ СИНТЕЗУ ДУХОВНОЇ ТА СВІТСЬКОЇ ТРАДИЦІЙ

Постать Берната Віванкоса (нар. 1973 р.) – сучасного іспанського композитора та диригента – є маловідомою серед слухацьких кіл України. Його внесок в музичну спадщину світу складає велика палітра творів різного масштабу, жанру та тематики – від невеликих п’єс для інструментів соло до симфоній («*Simfonia de joventut*»), від різдвяних пісень для дитячого хору, обробок народних пісень до меси та реквієму. Індивідуальний стиль Б. Віванкоса позначений враженнями, отриманими ним під час навчання та подальшої роботи з хором хлопчиків в одній з найдавніших музичних шкіл Європи «Есколанія де Монсеррат» при однойменному монастирі. Проте ключовий вплив на формування стилю митця здійснила музика норвезького композитора Л. Торенсона, яка дала напрям музичній орієнтації Б. Віванкоса. На даний момент стиль *ambient* складає основу творчої діяльності композитора, а джерелом натхнення слугує споглядання природи та молитва.

Значній кількості творів Б. Віванкоса притаманна риса, що є однією з ключових характеристик індивідуального стилю композитора, а саме – синтез